

Asia

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetussa asetuksessa (EU) 2019/788 säädettyjä tuenilmausten keräämis- ja tarkastusvaiheen sekä aloitteiden tutkimusvaiheen määräaikoja koskevista väliaikaisista toimenpiteistä covid-19-tilanteen vuoksi

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio teki 20.5.2020 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetussa asetuksessa (EU) 2019/788 säädettyjä tuenilmausten keräämis- ja tarkastusvaiheen sekä aloitteiden tutkimusvaiheen määräaikoja koskevista väliaikaisista toimenpiteistä covid-19-tilanteen vuoksi (COM(2020) 221 final). Ehdotetulla asetuksella poikettaisiin EU-kansalaisaloiteasetuksessa (EU) 2019/788 säädetyistä määräajoista.

Ehdotusta käsitellään 29.5.2020 pidettävässä neuvoston yleisten asioiden työryhmän kokouksessa. Puheenjohtaja on todennut, että asiaa viedään eteenpäin nopealla aikataululla. Tarkemmat tiedot käsittelyn etenemisestä ovat tällä hetkellä auki.

Covid-19-poikkeusolosuhteisiin liittyvästä aikataulusta johtuen asiassa toimitetaan eduskunnalle ensin tämä E-kirje ja sen jälkeen U-kirjelmä. U-kirjelmä pyritään toimittamaan viikolla 23 eli ensi viikolla. Koska ehdotusta tullaan käsittelemään nopealla aikataululla, myös Suomen kanta asiassa tarvitaan mahdollisimman pian.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä asetusehdotuksen. Suomi tukee ehdotuksen tavoitetta turvata EU-kansalaisaloitejärjestelmän toimivuus myös poikkeusoloissa.

Ehdotuksen yksityiskohdista kuitenkin vielä keskustellaan EU:ssa, ja lopullinen kanta neuvottelujen tulokseen muodostetaan kokonaisarviointiin perusteella ottaen huomioon erityisesti tavoite huolehtia kansalaisaloitejärjestelmän toimivuudesta.

Pääasiallinen sisältö

Ehdotetut säännökset koskevat erityisesti tiettyjen EU-kansalaisaloiteasetuksessa (EU) 2019/788 säädettyjen määräaikojen pidentämistä väliaikaisesti covid-19-tilanteeseen

liittyvien jäsenvaltioiden toimenpiteiden vuoksi. Jotkut ehdotetut säännökset soveltuvat myös vanhan EU-kansalaisaloiteasetuksen (EU) N:o 211/2011 nojalla vireillä pannuissa tapauksissa. Ehdotuksen tavoitteena on turvata kansalaisten vaikutusmahdollisuudet kansalaisaloitejärjestelmän kautta myös poikkeusoloissa. Ehdotettu asetus tulisi voimaan seuraavana päivänä sen tultua julkaistuksi EU:n virallisessa lehdessä, ja sitä sovellettaisiin 31.12.2022 asti.

Tuenilmausten kerääminen

Voimassa olevan EU-kansalaisaloiteasetuksen mukaan järjestäjäröhmän on kerättävä tuenilmaukset 12 kuukauden kuluessa valitsemastaan päivämäärästä joko verkossa tai paperilla.

Ehdotuksen mukaan siinä tapauksessa, että tuenilmausten kerääminen on ollut meneillään 11.3.2020, keräämistä koskevaa enimmäisaikaa pidennetään kuudella kuukaudella. Jos tuenilmausten kerääminen on alkanut 11.3.-11.9.2020, enimmäisaika on 11.9.2021 asti.

Lisäksi ehdotuksessa esitetään siirrettäväksi täytäntöönpanotoimivaltaa komissiolle. Valtuutussäännöksen perusteella komissio voisi neuvoa-antavassa menettelyssä hyväksyä kansalaisaloitteiden osalta täytäntöönpanosäädöksiä tuenilmausten keräämisen enimmäisajan pidentämiseksi. Valtuutussäännöksessä määriteltäisiin, millä edellytyksillä komissio voisi toimia sen nojalla. Edellytyksenä on muun muassa, että enemmistö jäsenvaltioista tai jäsenvaltiot, jotka edustavat yli 35 % EU:n väestöstä, vielä 11.9.2020 jälkeen soveltavat covid-19-pandemiaan liittyviä toimenpiteitä, jotka olennaisesti vaikeuttavat järjestäjien mahdollisuuksia kerätä tuenilmauksia paperilla ja tiedottaa vireillä olevista aloitteista. Lisäksi valtuutussäännöksessä rajattaisiin komission harkintavaltaa tuenilmausten keräämisaajan pidennyksen osalta. Jäsenvaltioiden tulisi komission pyynnöstä esittää sille tietoa toimenpiteistään, joihin ne ovat ryhtyneet tai aikeissa ryhtyä pandemian vuoksi, jotta komissio voi arvioida täytäntöönpanosäätelyn tarvetta.

Ehdotuksen mukaan komissio ilmoittaa kansalaisaloitteen järjestäjille ja jäsenvaltioille kyseessä olevien kansalaisaloitteiden osalta määräajan pidennyksestä ja julkaisee päätöksensä sähköisessä kansalaisaloiterekisterissään.

Tuenilmausten tarkastaminen ja vahvistaminen

Voimassa olevan EU-kansalaisaloiteasetuksen mukaan kunkin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on kolmen kuukauden kuluessa tuenilmausten vastaanottamisesta tarkastettava, että sen kansalaisten allekirjoittamat tuenilmaukset ovat asetuksen säännösten mukaisia, ja vahvistettava tämä todistuksella.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltion katsoessa, että se ei covid-19-pandemiaan liittyvien toimenpiteidensä vuoksi kykene tarkastamaan ja vahvistamaan tiettyyn kansalaisaloitteeseen annettuja tuenilmauksia edellytetyssä määräajassa, se voi esittää komissiolle perustellun pyynnön tuon määräajan pidentämiseksi. Pyyntö tulee esittää komissiolle viimeistään kuukautta ennen kyseisen määräajan päättymistä.

Komission katsoessa, että määräajan pidennystä koskevat edellytykset täyttyvät, se hyväksyy täytäntöönpanosäädöksen, jossa kyseiselle jäsenvaltiolle annetaan oikeus pidempään määräaikaan. Säännöksessä rajattaisiin määräajan kesto. Komissio ilmoittaa

jäsenvaltiolle ja aloitteen järjestäjille määräajan pidennyksestä ja julkaisee päätöksensä sähköisessä kansalaisaloiterekisterissään.

Kansalaisaloitteen tutkiminen

Voimassa olevan EU-kansalaisaloiteasetuksen mukaan kuukauden kuluessa kansalaisaloitteen toimittamisesta komissiolle se ottaa vastaan järjestäjryhmän, jotta tämä voi esittää yksityiskohtaisesti aloitteen tavoitteet. Komissio antaa myöhemmin aloitteeseen liittyvän tiedonannon, jossa se esittää päätelmänsä ja mahdolliset tulevat toimensa perusteluineen. Lisäksi ennen komission tiedonantoa, kolmen kuukauden kuluessa aloitteen toimittamisesta komissiolle, Euroopan parlamentti järjestää tiloissaan julkisen kuulemisen, jossa järjestäjryhmä voi esitellä aloitteen.

Ehdotuksen mukaan siinä tilanteessa, että komissiolla olisi vaikeuksia pitää tapaaminen järjestäjien kanssa tai Euroopan parlamentilla vaikeuksia järjestää julkinen kuuleminen sellaisen jäsenvaltion covid-19-pandemiaan liittyvien toimenpiteiden vuoksi, jossa kyseisen toimielimen oli tarkoitus järjestää tapaaminen tai kuuleminen, toimielin järjestää tapaamisen tai kuulemisen niin pian kuin jäsenvaltion julkinen terveystilanne mahdollistaa tämän. Jos Euroopan parlamentti lykkää julkista kuulemistaan, komission tulee hyväksyä tiedonanto kolmen kuukauden kuluessa järjestetystä kuulemisesta.

Henkilötietojen säilyttäminen

Voimassa olevassa EU-kansalaisaloiteasetuksessa säädetään myös henkilötietojen säilyttämisestä. Järjestäjryhmän ja komission tulee hävittää kansalaisaloitetta varten allekirjoitetut tuenilmaukset ja niiden jäljennökset määräajassa, kuten myös kerättyjen sähköpostiosoitteiden tallenteet.

Ehdotuksen mukaan silloin, jos tietyn kansalaisaloitteen osalta pidennetään tuenilmausten keräämisen tai aloitteen tarkastamisen ja vahvistamisen enimmäisaikaa, vastaavasti pidennetään aikaa, jonka kuluessa aloitetta varten allekirjoitetut tuenilmaukset ja niiden jäljennökset on hävitettävä. Samoin jos tietyn aloitteen osalta pidennetään tuenilmausten keräämisen taikka aloitteen tarkastamisen ja vahvistamisen tai tutkimisen aikaa, pidennetään aikaa, jonka kuluessa kerättyjen sähköpostiosoitteiden tallenteet tulee hävittää.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 24 artiklaan, joka sisältää erityisen oikeusperustan kansalaisaloitteelle. Ehdotusta käsitellään noudattaen tavallista lainsäätämisyjärjestystä, jossa Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät yhdessä asetuksen. Neuvostossa edellytetään määräenemmistöpäätöksentekoa. Oikeusperusta on asianmukainen.

Ehdotus on suhteellisuusperiaatteen mukainen. Toissijaisuusperiaate ei asiaan sovellu, koska asetuksen kohde kuuluu EU:n yksinomaiseen toimivaltaan SEUT 24 artiklan mukaisesti.

Ehdotuksessa esitettävä sääntely, joka koskee komissiolle siirrettävää täytäntöönpanotoimivaltaa, on asianmukainen.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa vastuuvaliokuntana on todennäköisesti perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunta AFCO. Toistaiseksi ei ole käytettävissä tarkempia tietoja asian käsittelystä Euroopan parlamentissa.

Kansallinen valmistelu

Asiaa on käsitelty 25.-26.5.2020 kirjallisessa menettelyssä EU-asioiden komitean alaisessa oikeudelliset kysymykset -jaostossa (jaosto 35), jossa myös Ahvenanmaan maakunta on edustettuna. Lisäksi asiassa on oltu erikseen yhteydessä Digi- ja väestötietovirastoon.

Asiasta on tiedotettu 25.5.2020 kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan (KANE) sihteeristöä.

Poikkeusoloihin liittyvästä aikataulusta johtuen asiasta toimitetaan eduskunnalle ensin tämä E-kirje.

Eduskuntakäsittely

Ehdotusta ei ole aiemmin käsitelty eduskunnassa. EU-kansalaisaloiteasetuksen (EU) 2019/788 antamiseen johtanutta ehdotusta on aikanaan käsitelty eduskunnassa (U-kirjelmä 19.10.2017 eli U 57/2017 vp ja U-jatkokirje 14.11.2018 eli UJ 26/2018 vp; perustuslakivaliokunnan lausunto 30.11.2017 eli PeVL 54/2017 vp sekä suuren valiokunnan käsittely 1.12.2017 eli SuVEK 134/2017 vp ja 21.11.2018 eli SuVEK 139/2018 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotus ei vaikuta kansalliseen lainsäädäntöön.

Valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisen toimivallanjaon näkökulmasta EU-kansalaisaloite koskee sananvapautta, osallistumisoikeutta ja äänestys-oikeutta Euroopan parlamentin vaaleissa sekä väestökirjanpitoa, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 2 ja 42 kohdan sekä 29 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ovat valtakunnalle kuuluvia asioita.

Vaikutukset

Ehdotetulla asetuksella on myönteisiä vaikutuksia demokratian ja EU-kansalaisaloitejärjestelmän toimivuuteen myös poikkeusoloissa. Myönteisiä, potentiaalisia vaikutuksia voi olla jossain määrin myös Digi- ja väestötietoviraston toimintaan. Muita, esimerkiksi taloudellisia vaikutuksia asetuksella ei arvioida olevan.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

EU-kansalaisaloite kuuluu toimenpiteisiin, joilla pyritään EU:n demokraattisen legitiimiyden lisäämiseen vahvistamalla kansalaisten osallistumista asioihin EU:n tasolla. Kansalaisaloitejärjestelmään on tehty merkittäviä parannuksia 1.1.2020 sovellettavaksi tulleella EU-kansalaisaloiteasetuksella (EU) 2019/788.

Nyt esillä olevasta asiasta on keskusteltu alustavasti 30.4.2020 pidetyssä komission asiantuntijaryhmän online-kokouksessa. Komissio on kertonut saaneensa useilta EU-kansalaisaloitteiden järjestäjiltä ja sidosryhmiltä yhteydenottoja, joissa on ilmaistu huoli

covid-19-toimenpiteiden vaikutuksesta kansalaisaloitteisiin ja demokratian toteutumiseen. Esille on nostettu muun muassa ongelmat tuenilmausten keräämisessä ja kansalaisaloitekampanjoiden järjestämisessä. Vireillä on useita kansalaisaloitteita, joissa tuenilmausten kerääminen on kesken. Tuenilmausten kerääminen erityisesti paperilla on nykytilanteessa vaikeaa. Komission mukaan myös Euroopan parlamentti on ilmaissut huolensa liittyen kansalaisaloitteiden käsittelyyn ja julkisten kuulemisten järjestämiseen.

Jäsenvaltiot ovat todenneet suhtautuvansa myönteisesti siihen, että kansalaisaloitejärjestelmän toimivuus pyritään takaamaan myös poikkeusoloissa. Keskeisenä on pidetty sitä, että kansalaisaloiteinstrumenttia myös sovelletaan sen tarkoitus ja hyvän hallinnon periaatteet asianmukaisesti huomioiden.

Asiakirjat

Komission ehdotus asetukseksi COM(2020) 221 final.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sina Uotila (laatija), oikeusministeriö, sina.uotila@om.fi, p. 02951 50536
Heini Huotarinen, oikeusministeriö, heini.huotarinen@om.fi, p. 02951 50127
Laura Nurminen, oikeusministeriö, laura.nurminen@om.fi, p. 02951 50143

EUTORI-tunnus

EU/2020/0934

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
